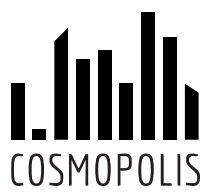

Miloslav Martínek

JAK SI SMRT DOŠLA PRO KATA

a další mordy
z dob c. k.
a první
republiky

Miloslav Martínek

JAK SI SMRT DOŠLA PRO KATA

a další mordy
z dob c. k.

a první
republiky

Miloslav Martínek

JAK SI SMRT DOŠLA PRO KATA

a další mordy z dob c. k.
a první republiky

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

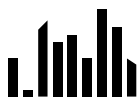
© Grada Publishing, a. s., 2015

Odpovědná redaktorka Eliška Tersago

Korektura Dana Řezníčková

Grafická úprava a sazba Roman Křivánek, Art007

Obálka Jakub Karman, Art007

COSMOPOLIS

Vydala Grada Publishing, a. s. pod značkou COSMOPOLIS
v Praze roku 2015, jako svou 5888. publikaci

Tisk FINIDR

Grada Publishing, a. s.,

U Průhonu 22, Praha 7

ISBN 978-80-247-5666-0

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9787-8 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9788-5 (ve formátu EPUB)

Tuto útlou knížku chci věnovat panu vrchnímu soudnímu radovi a někdejšímu přednostovi Okresního soudu v Berouně panu Josefu Bartlovi (1879–1952), jenž ve mně, aniž to mohl tušit, probudil první jiskřičky touhy po lidské spravedlnosti.

PROLOG

Začátek bývá většinou stejný. Dříve než zajdu do archivu, projdu si literaturu, prostuduji noviny a teprve potom si objednáám archivní materiál. Přesto při pohledu na první listy prožívám jisté rozechvění. Asi jako v divadle, než se rozhrne opona, dozní předehra a padnou první slova. Zvědavě si prohlížím obálku. Není na ní vůbec nic pěkného. Bývá zašpiněná, počmáraná registraturními čísly a poznámkami úředníků, jejichž rukama spis prošel. Se zvláštními pocity si přečtu jméno obžalovaného, případně jeho společníků, a zapíšu signaturu. Písmena C (*Crimen*) nebo Vr (*Verbrechen*) jsou zkratkami pro slovo zločin.

Teprve potom otevřu desky, zběžně prolistuji seznam uložených písemností a začátek dramatu přichází. Na prvním místě bývá zápis o spáchaném zločinu, jak ho kdosi ohlásil na policii, četnické stanici nebo přímo u soudu, zpráva o ohledání místa činu i první výslechy svědků. Poměrně brzy přichází protokol o zatčení pachatele, neboť dlouhé pátrání po téměř geniálním pachateli je spíše dílem fantazie autorů detektivek. Skutečnost bývá mnohem střízlivější a geniálního detektiva nahrazuje vyšetřující soudní úředník v civilním, mnohdy už obnošeném obleku...

Po řádném poučení předsedajícím, porotci složí přísahu Jeho Veličenstvu (nebo Republice československé) a usedají do lavice. Soudní zřízenec požádá o chvílku strpení a soudní senát na chvíli odchází. Stráž odvádí obžalovaného. Do jednacího sálu vstupuje nedočkavé obecnstvo, které si řádně zakoupilo vstupenky a zahajuje boj o nejlepší místa v auditoriu. Jsou mezi nimi příbuzní a známí oběti i obžalovaného, dámy, které chodí k soudu pravidelně (mnohé by už mohly samy soudit), či mužští zvědavci těšící se na pikantérie. Doufají, že předseda senátu nebude příliš úzkostlivý a nevyloučí obecnstvo při probírání některých choulostivých míst. V každém je kousek krvelačnosti. Objevují se studenti práv a k vyhrazeným místům míří nezbytní novináři. Na svá místa usedá státní zástupce, vědom si své důstojnosti si rovná papíry na stolku, i obhájce, jež si trochu nepřítomným pohledem prohlíží obecnstvo, které, jak doufá, získá na svou stranu.

V sále to zašumí – přivedli obžalovaného a zpravodajové si do notýsku rychle zapisují první dojmy. Zapisovatel, zpravidla mladší příslušník soudního personálu, vyvolává kauzu a vyzve přítomné: „Povstaňte, soud přichází.“ Do sálu vstupuje předsedající spolu se dvěma přísedícími. Hlavní líčení může začít...

1.

MÁLO DŮSTOJNÁ SMRT TVŮRCE POLKY

Psal se 12. červen 1876. Pražský občan Karel Petr Kheil, obchodník a majitel kupecké školy, vyšel z domu v Myslíkově ulici do pozdně jarního rána. Blahovolně pokynul domovníkovi, který v té chvíli začal rychleji pohybovat koštětem, s nímž zametal chodník před domem. Petru Kheilovi se zdálo, že právě dnes se na něj sousedé dívají s větší pozorností než jindy. U Zemského soudu začínal proces s Josefem Pavlíkem, jenž podle obžaloby zavraždil v dubnu toho roku manžele Nerudovy z Odoleny Vody, a Karel Petr Kheil byl vylosován za porotce a vůbec nepochyboval o tom, že vážnost, kterou (jak se alespoň domníval) získal ve společnosti, ho předurčuje k úlo-

ze prvního porotce. Věřil, že povede jednání „dvanácti rozhněvaných mužů“ a potom přečte odpovědi na otázky, s nimiž se na porotu obrátí soudní senát.

Ve svých třiatřiceti letech již dosáhl dostatečně důstojného postavení. Absolvoval otcovu kupeckou školu a tři roky (1863–1866) zásoboval odbornými články národohospodářskou rubriku listu *Národ*. Nastoupil učitelskou dráhu na otcově škole a v roce 1875 si otevřel vlastní vyučovací ústav. Dost důvodů pro to, aby se mohl domnívat, že stojí na dost vysokém stupni společenského žebříčku.

Poroty v Rakousku byly v roce 1876 celkem novodobou záležitostí. Po krátké existenci v letech 1848–1853, kdy se uplatňovaly v tiskových záležitostech, je znovu zaváděla prosincová ústava z roku 1867 pro nejtěžší zločiny a přečiny či pro politické a tiskové kauzy. Definitivní zakotvení porotního systému přinesl trestní řád vydaný v květnu 1873, do něhož byl zařazen i článek o výběru porotců.

Každý rok na počátku září připravila zvláštní komise seznam porotců pro nastávající soudní rok. Vycházela přitom ze seznamů daňových poplatníků, neboť v porotě mohl zasednout pouze občan, který platil alespoň 10 zlatých (ve městech o více než 30 000 obyvatel to byl dvojnásobek, tedy 20 zlatých). V porotě směli zasednout jen muži starší třiceti let s domovským právem v Předlitavsku (západní části rakousko-uherského mocnářství), kteří v příslušné obci pobývali ale-

spoň jeden rok. Samozřejmou podmínkou byla znalost čtení a psaní, ale vybraní porotci nemuseli znát jazyk, v němž se líčení odehrávalo. Vyloučeny byly osoby s tělesnou, nebo dokonce duševní vadou.

Trestní řád nepřipouštěl účast státních úředníků (mimo profesory na vysokých či středních školách), důstojníků a vojáků, duchovních, ale ani učitelů na obecných školách, a dokonce ani „těch, kdož zaměstnání jsou výkonou službou na poštách, železnicích, při telegrafu a na parních lodích“.

Předpokládal totiž, že dlouhé soudní líčení by je odvádělo od jejich služebních povinností.

Funkce porotce byla čestná, tedy neplacená, a tak se vybraní „rozhněvaní muži“ mnohdy chtěli z této nepříliš atraktivní služby vyvléci. Zákon to umožňoval všem, kdo dosáhli šedesátky, říšským i zemským poslancům. Omluveni mohli být také lékaři, ranhojiči a lékárníci, kteří získali potvrzení o nenahraditelnosti při jejich povolání. A navíc, „na konci každého období porotního předsedající porotního soudu má se dotázati porotců, chtějí-li užítí práva osvobození (...) až do konce roku kalendářního, neb na dobu kratší (...)“, když už toho roku museli zasedat v porotě.

STREJČEK NIMRA KOUPIL ŠIMLA

Případ, který se měl projednávat, znal obchodník Kheil z novin. Odehrál se v noci z 9. na 10. dubna v obci nedaleko Prahy, kterou tehdy nazývali Vodolka (dnes Odolena Voda). Zvláště barvitě jej popisoval pětikrejcarový *Pražský denník* (12. 4. 1876) pod titulkem **Strašná vražda ve Vodolce: V tiché jindy obci naší panuje dnes kruté pobouření, neboť byl zde hrozný zločin oukladné a loupež-**

né vraždy spáchán. Zdejší učitel Josef Neruda a jeho manželka Josefína byli včera večer o 10. hodině ve svém příbytku v domě č. 59 zavražděni nalezeni.

Kantor Neruda, který žil ve Vodolce na odpočinku, nebyl obyčejným penzistou. Po léta působil v nedalekém Kostelci nad Labem jako řídící učitel. Miloval hudbu a pod jeho vedením zněly z kostelního kůru přímo andělské zpěvy. Vynikala přitom Anna Stolzová a po ní její dcera Terezie – Teresina, sólistka milánské Scaly a milanka Giuseppa Verdiho, který pro ni ve svých operách skládal ty nejslavnější sopránové árie.

Po širokém okolí proslula Nerudova dechová kapela, o kterou se přetahovali pořadatelé besed, plesů a dalších tanečních zábav široko daleko. O kapelníku Nerudovi se rozneslo, že právě on se stal prvním autorem polky, kterou prý na podzim 1830 předvedla služebná Anna Chadimová. Tanec, nazývaný „maděra“, znala z rodných Petrovic na Sedlčansku. O Nerudově prioritě pochyboval v jeho okolí jen málokdo. Václav Klášterský, měšťan labskokostelecký, odpovídal v roce 1862 na dotaz rakousko-uherského zastupitelského úřadu v Londýně: „Asi roku 1830 tančila služebná děvečka jedenkrát v neděli odpůldne na dvoře mých rodičů, kde ve službě byla; zpívala a tančila obě podle taktu pravidelně. Všickni v domě jsme se dívali, a poněvadž to byl tanec neobyčejný, nabídl se mladší tehdejší učitel, pan Josef Neruda, nynější učitel na Vodolce (...), melodii v notách sepsati. Příští neděli uspořádali studující a měšťští synkové taneční zábavu, ku kteréž děvečka dostaviti se musela, nejen synky, ale i dcerky v tanci cvičit, a tehdy se tančila v Kostelci nad Labem polka poprvé...“

„Strejček Nimra koupil šimla za půl páta tolaru...“ Karel Petr Kheil se přistihl, jak si v duchu prozpěvuje veselou melodii, na kterou už o masopustu 1831 tančila celá Praha, a polka dál pokračovala do světa. V roce 1839 pronikla do Vídně a o rok později dobyla Paříž. „Polka jede...“, básnil Jan Neruda, jmenovec kosteleckého kantora.

Obyvatelé Odoleny Vody, kam se po letech Josef Neruda uchýlil, když přenechal ukazovátko i rákosku v Kostelci nad Labem svému synovi, si mezi sebou povídali, jaké bohatství musejí staří Nerudovi mít, když se polka hraje na tolika zábavách v celém světě. Sousedé věděli, že si starý kantor pravidelně ukládal nějakou tu zlatku do mělnické spořitelny. Navíc leckomu půjčoval malé částky peněz a v jeho pozůstalosti se našly dlužní úpisy v celkové částce 3300 zlatých. Podle sdělení jednoho ze synů Josefa Nerudy našla se po otcově smrti v jeho bytě spořitelní knížka s částkou 4610 zlatých. Údajné bohatství řídícího učitele na odpočinku vyvolávalo závist a přitahovalo pomluvy. Staří manželé Nerudovi prý nežili v nejlepší shodě. Mnozí slýchávali z jejich bytu křik a hlasité hádky.

Také v den vraždy večer, asi o osmé hodině, uslyšeli spolubydlíci z domku č. 59 zoufalý výkřik: „Ježíšmarjájosef!“ Vyběhli na dvorek, ale nikdo se neodvážil přistoupit k bytu Nerudových. Po chvíli se vrátili do bezpečí svých domovů.

O dvě hodiny později se vracel syn jednoho z nájemníků Josef Singer z hospody. Bylo mu divné, že u Nerudových jsou otevřeny dveře do bytu. Znovu svolal obyvatele domku. Opatrně vstoupili do bytu. V předsíni uviděli Josefu Nerudovou ležící v krvi a ve vedlejším pokoji ležel na zemi její nebohý manžel. Josef Neruda zemřel na místě, jeho manželka skonala až druhý den v nemocnici,

aniž však promluvila. Přivolaný četnický závodčí Bezděk popisoval: „Stopy od krve se nalézaly již ve vorhause na cihlách až u dveří a byla krev stříkaná i na zdi, v pokoji pak samém byla krev v loužích od dveří kolem kamen až k zadnímu šifonéru (pozn. autora: skříni) (...) Věci v příbytku byly ve velkém nepořádku.“

Nikdo nepochyboval o tom, že Neruda a jeho žena byli zavražděni. **Vražda tato byla provedena dle uznání lékařského tupým nástrojem, a sice buď kladivem, aneb sekerou,** psal *Pražský denník*. Podle pitevní zprávy byl Josef Neruda udeřen osmkrát, jeho žena utrpěla čtrnáct ran. **Musela se zřejmě bránit, neb má na ruce modřiny a v zaťaté pěsti držela chumáč cizích vlasů (...)** Také starý Neruda musel se tuze bránit, neb má prst u levé ruky proseknutý, uvažoval zpravodaj *Pražského denníku* a dále pokračoval: **Vrah prohledal šatník a prádelník, nenašel však knížku spořitelní v knihovně uloženou. Byl ve své práci nejspíše vyrušen, neboť neměl ani času vytáhnout Nerudovi zlaté hodinky s řetízkem z kapsy. Skutečně viděla dcera Singrova (Samuela Singera, souseda Nerudových) stín prchajícího člověka.** Pravděpodobně si vzal, ve snaze aby jej ve tmě nikdo nepoznal, na sebe Nerudův plášť a klobouk, které později našli četníci v nedalekém lesíku.

Svědci viděli ještě v půl osmé Josefu Nerudovou, jak šla do sousedního Kubovcova hostince pro pivo. Všechny udivovalo, že jindy tak uzavřený Nerudovi otevřeli dveře od bytu neznámému návštěvníkovi.

Ještě v noci začali četníci pátrat po okolí. Prohledali místa, kde se častěji zdržovali tuláci a vagabundi, ale bez výsledku.

Příští den byla Květná neděle (9. 4.). Hned ráno přišel za četníky košíkář Václav Mládek a udával, že hned po ránu potkal v kořalně U Gebrů nádeníka Josefa Pavlíka, na jehož oblečení viděl zřetelné stopy po krvi. Četníci se vydali do továrny, kde podezřelý bydlel se svou matkou. Josef Pavlík neměl dobrou pověst. Závodčí Bezděk popisoval Pavlíka jako „osobu odvážlivou, nebezpečnou, které se ve Vodolce každý bojí“. Bývalý voják Benedekova pluku byl v minulosti dvakrát trestán za krádež. Do Vodolky se vrátil teprve před rokem. Živil se příležitostnými pracemi jako nádeník. Ředitel cukrovaru jej chtěl zaměstnat jako sluhu, ale pro drobné krádeže ho propustil. Vykládal sousedům v Odoleně Vodě, že chrání jejich majetek, a požadoval na drobné platby, ale nikdo mu nevěřil. Farář ho viděl na hřbitově u kostela se střelnou zbraní, ale Pavlík se vymlouval, že chodí střílet vrabce, což říkal i při výslechu. Proslýchalo se, že vyhrožoval zapálením obce, ale při vyšetřování u okresní soudu v Karlíně mu nic nedokázali. Podle některých svědků prý dokonce vyhrožoval nebohému učiteli Nerudovi zastřelením, neboť *Kurtison*, jak se Nerudovi přezdívalo, byl spolu s bývalým farářem vinen, že Pavlíka odvedli na vojnu, kde sloužil celých dvanáct let. Představenstvo obce o něm psalo, že se vždy jevil „co osoba nebezpečná, drzá, spupná, bouřlivá, zvláště z ohledů náboženských velmi surově se ukázal“. Víckrát byla trestána i Pavlíkova třiasedmdesátiletá matka Alžběta.

Je těžké zakrýt skvrny od krve na šatech, když chudý člověk má jen jedno oblečení. Navíc uviděli četníci, že Pavlík má poškrábané ruce a špatně umytou krev i na uchu. Marně se Pavlík vymlouval, že se od krve zašpinil při řezání kostí, když vypomáhal v cukrovaru,

nebo že se mu před nedávnem spustila krev z nosu. Jeden z četníků se porozhlédl po obydlí a mezi pelestí a peřinami uviděl zakrvácenou obálku, ve které mohly být uloupené peníze. V předsíni za špal-kem na dřevo našel sekuru: „Jak jsem ji do ruky vzal, tak jsem viděl, že jest zamazaná od čerstvé krve. (...) Musím zde uvést, že také porovnávali jsme nalezenou u Pavlíka sekerku, ač tvrdil, že i krvavé stopy na čepeli a železe ve velkém množství schledané od kostí, které tluče, pochází, je sekerou z továrny s kterou se tato práce koná, to však byly pouze na železe nepatrné části masité, nikoli však od krve stříkané tekuté, a zvláště nebylo na sekeře tovární na čepeli pozorování takových skvrn, jako na sekeře Pavlíkové.

V kapse jeho kabátu našli jsme barevný řasený šátek silně krví rozetřenou zamazaný a sice od utírání krve, a také jsem se přesvědčil, podle stop, že topůrko jeho sekery bylo smité (*Sic!*), poněvadž byla krev mezi těmi rozškrábaninami docela dobře k pozorování,“ vypověděl do protokolu závodčí Karel Pivnička. Četníci měli svého pachatele.

„Pavlíka jsem přivedl do našich kasáren, kde jsem jej zevrubně prohlížel za přítomnosti ředitele továrny a schledal (*sic!*) jsem ještě ucho a prostřed. části před uchem stříknuté krve ještě dosti čerstvé. Krev byla červená, tekutá, ostatek jsem již v obličeji nena-lezl, jeho ruce však byly krvavé a poškrábané. Na šatech, na zádech a napřed na rozličných místech, ano i na čepici, nalézaly se skvrny krvavé, ještě dosti lesklé, a sice stříknuté, nerozmazané a takové přischlé, nýbrž, jak jsem udal, čerstvé. Na kalhotách nalézali (*sic!*) se místa, kde bylo patrně vidět, že si místa ta dílem mil (*sic!*), dílem pral.“ Na četníkův dotaz, odkud pocházejí skvrny na Pavlíkově ob-

lečení, zatčený tvrdil, že „od tlučení kostí a že také as před 4 nedělemi pomáhal u Černýho zabíjet.“ O tom, že by byl z nosu krvácel, však neříkal nic.

V pondělí přijela do Odoleny Vody komise, kterou vedl soudní adjunkt Arnošt Fritz. Zasypal podezřelého otázkami, ale Pavlík se nepřiznával. Vykládal, že v sobotu (8. 4.) zašel nejprve na skleničku ke Gebrům a potom poseděl v hospodě U Černých. Vypil půl-litr piva a už před devátou byl doma. Krátce po příchodu šel spát a po celou noc neopustil domov. V neděli ráno si dal U Gebrů dva půlžejdlíky kořalky a pak se vydal do továrny, kde měl navážet uhlí. Tam taky pro něho přišli četníci. „Já jsem nic neudělal, já se k ničemu nepřiznám,“ neustále opakoval.

Soudní komise na jeho řeči nic nedala, zvláště když se dověděla o svědectví dvou vodolenských děvčat, která v sobotu večer viděla obviněného, jak kráčel na druhou stranu od svého obydlí a mířil přes náves směrem k Nerudovým. Zůstávalo bez vysvětlení, proč Nerudová otevřela člověku, s nímž se běžně nestýkali, ale o jehož neurvalosti už dost slyšeli. Soudní komise došla k závěru, že má dost důkazů o vině Josefa Pavlíka, a tak obviněného vzali sebou do Prahy a umístili ho do vyšetřovací vazby.

Po návratu do Prahy si vyšetřující soudce Arnošt Fritz nechal přivést zatčeného Pavlíka. Spolu se zapisovatelem Schneidrem si prohlíželi třicátníka střední postavy s kulatým obličejem, který zdobil malý knírek. Před drahným časem ztratil Josef Pavlík otce a nyní žil s matkou a neprovdanou sestrou v Odoleně Vodě, tedy ve Vodolce – jak se tenkrát říkalo. Do školy přestal chodit už ve dvanácti letech a nějakou dobu pásł ovce na statku v nedaleké

Kopči a leckde nádeničil, aby si přivydělal. V roce 1861 byl odveden k pražskému 28. pluku. Na vojně zůstal dvanáct roků, prodělal válku v Itálii (1866) a, jak vícekrát opakoval, po celou dobu služby nebyl trestán! Krátce po propuštění se v jeho rejstříku objevily první záznamy. V Praze si odseděl šest měsíců pro krádež a také mu byl soudem v Karlíně vyměřen čtyřiaadvacetihodinový trest za majetkový přečin. Ve Vodolce ho rádi neměli – byl divoký a častokrát lidem vyhrožoval, někteří ho dokonce obviňovali ze žhářství. Tamní obyvatelé se ho snažili zbavit, a tak ho nakonec na obecní náklady poslali na dva roky do donucovací pracovny (pozn. redaktora: jednalo se o veřejné ústavy, které mají osoby k práci způsobilé, však jí se štitící nebo jinak nespořádaný život vedoucí [žebračky, tuláky, nevěstky a t. p.] donucením ku pravidelné práci, působením náboženským a vyučováním naváděti ku spořádanému životu, *cit. Ottův slovník naučný*).

Do rodné obce se vrátil v roce 1875 a začal tam nádeničit v místním cukrovaru – tloukl kosti, které se používaly na čištění cukru, nakládal a skládal vozy se zbožím, uhlím a s dalšími potřebami. Pokus zaměstnat ho jako sloužícího v domácnosti ředitele Veselského skončil nedobře – drobnými krádežemi, ze kterých všichni podezírali právě Pavlíka. Jako pomocný dělník dostával 55 krejcarů denně (tj. necelé 4 zlatky týdně). Jeden zlatý platil matce na domácnost a zbytek většinou propil v hospodě, kde zpravidla pil na sekeru. Nahospodařit si nedokázal nic.

Soudní adjunkt Fritz se zadíval do Pavlíkových očí, jako by se z nich snažil vyčíst něco podezřelého, a pak položil první otázku. „Udejte, kde jste se 8. dubna po celý den zdržoval a čím jste se za-

městnával,“ pronesl klidným hlasem. Josef Pavlík odpovídal s netrpělivostí člověka, který jako by říkal *všechno už jsem pověděl četníkům, tak co ještě chcete*, ale pak spustil. Jeho výpověď zapsal soudní praktikant Schneider, jenž zrovna nevynikal v českém pravopise, jak prozrazují mnohé chyby:

Já jsem v sobotu pracoval v továrně, kosti tloukl a pálil s jistým Tříškou a Zádou. As v 10 ½ hodin dopoledne jel jsem do Oužic pro uhlí as s 8 dělníky a vrátili jsme se k 6. hodině večer. Po 6. hodině odešel jsem z továrny k židovi Gebrovi na kořalku, kdo tam ještě byl nevím, po 7 hodině šel jsem odtamtud, tam jsem vypil 3 půlžejdlíky kořalky, zaplatil jsem penězmy, které jsem dostal, as 3zl. 70 kr. , pak jsem šel do hospody k Černým, kde jsem zůstal až do 8 hodiny, pil jsem tam ½ litru piva, kdo tam byl to se nepamatuji a šel jsem sám domu, před 9 hodinou jsem přišel domu, ulehl jsem a spal jsem do rána do ½ šesté neb 6 hodin. V neděli o 6 hod. jsem šel zase do kořalny Gebrovy, kde jsem vypil 2 žejdlíky kořalky, šel jsem do továrny, kde jsem nakládal a vozil uhlí a by jsem pak zatknut.

Fritz se ubezpečil, že Pavlík zná důvod svého zatčení, a rovnou ho vyzval: „Jste-li toho činu skutečně viným, tedy vás vyzývám, po-

něvadž ulevíte nejen vašemu svědomí, nýbrž i zákonné okolnosti upřímného se vyznání pro sebe míti budete.“

Ale Josef Pavlík trval na svém: „Já jsem ten čin nespáchal.“

Vyšetřující soudce porovnal výpovědi zatčeného Pavlíka s jednotlivými svědectvími. Rekonstruoval z nich pohyb Josefa Pavlíka v den vraždy (8. 4.). Ve fabrice po ránu tloukl kosti, ale záhy jej poslali do Úžic, aby na nádraží naložil uhlí a dovezl je do Vodolky. Vraceli se přes Postřižín, kde bydlela vdova Anežka Hemská, kterou si chtěl o Velikonocích Pavlík brát, i když mu na svatbu chyběly peníze. Shodil tam pořádný kus uhlí z vozu, ale úředník, kterého poslali s vozem do Úžic, to zpozoroval, nechal zastavit a donutil Pavlíka balvan naložit zpátky. Kolem šesté dojeli do Odoleny Vody. Pavlík si vyzvedl zbytek výplaty (něco přes dvě zlaté z celkové částky tří zlatých a 85 krejcarů), na chvíli se zastavil doma a zakrátko se vydal do vsi. (Matka a sestra, s nimiž žil v jedné domácnosti, zalhaly, že s nimi povečeřel a brzy šel spát.)

Nejprve zašel do kořalny ke Gebrům. Zapravil dluh za celý týden, dal si obvyklé tři žejdlíky šnapsu a odešel do hospody U Černých. Hospodská Antonie Černá pozorovala, že už má upito, což před ní potvrzoval i Samuel Geber. Pavlík si poručil pivo a tiše v koutku upíjel. Ostatní hosté s ním mnoho řečí nenadělali: „Pavlík tady žádného kamaráda neměl, poněvadž byl kořala a špatný chlap, a tak se mu každý vyhýbal,“ vyprávěl vyšetřujícímu soudci jednatřicetiletý zedník Josef Houda.

Hospodská vykládala vyšetřujícímu soudci: „V sobotu osmého toho měsíce přišel Pavlík as k sedmé hodině a pozorovala jsem dle celého jeho počínání, že již jest napilý, neb se smál ustavičně,

chodil kolem stolu a vypil, aniž by si sedl, dva půllitry piva, zaplatil deset krejcarů za pivo a odešel, mohlo být as půl osmé. Kam šel, jak oblečen byl, jestli něco nesl, zvláště sekerku – o tom nemohu žádnou podat zprávu. Když Pavlík přišel, žádal na mně, zdali něco k večeři mám, já však mu odpověděla, že nemám než erteple, ty on nechtěl.“ Podobně jako hospodská vypovídal i její manžel. Zatímco Pavlík trval na tom, že odešel už krátce po sedmé a zamířil rovnou domů.

Jeho tvrzení zpochybnila také třináctiletá Rosalie Zelenková, která spolu se svou kamarádkou Kateřinou Antošovou šla *večer, když už svítil měsíček*, koupit uhlí. „U Kubicové stodoly viděly jsme jít z jeho stavení na Dřínskou silnici Pavlíka, my jsme šly zrovna okolo něho, pozdravily jsme jej, on nám ale nepoděkoval, on měl hlavu sklopenou a ruce měl, jako kdyby měl v kapse uzel zástěrou přikrytý. Jak oblečen byl, toho jsem si nevšimla, a také nevím, jestli něco nesl.“ Pavlík dlouho prohlašoval svědectví mladé dívky za výmysl, ale později před soudem už mluvil jinak.

Obviněný nepopíral, že mohl mít na svých šatech krev, ale zároveň tvrdil (stejně jako už předtím vypověděl četníkům), že se zašpinil od krvavých kostí, které v cukrovaru sekal. Nádeník Josef Záda, který s Pavlíkem pracoval, odmítal: „Já pracuji již přes tři neděle při kostích, které společně s Pavlíkem tlučeme, nikdy jsem až posud nepozoroval, že by z těch kostí nějaká krev červená vystříkovala, někdy vystříkne taková šťáva, která vypadá jako materie, ta však nedělá žádné červené skvrny.“ Nepozoroval nikdy, že by Pavlíkovi stříkala z nosu krev (jak obviněný tvrdil), a o den později (12. 4.) ještě dodal: „Já musím ještě to podotknout, že

Pavlík ani kosti netloukl, nýbrž já a Tříska (další nádeník, který s Pavlíkem pracoval), a Pavlík jen kosti lopatou odhazoval, takže ani na něj nic stříkat nemohlo.“

Vyšetřující soudce zvažoval i možnost, že by viditelná zranění, která měl Pavlík na rukou, pocházela od odletujících úlomků kostí. „To není žádná pravda,“ rozhorleně odmítal Josef Záda. „Já nemám na svých rukou od kostí žádné poranění. To jest spíše možno, že by jednomu vlítla kůstka do oka,“ prohlašoval též zkušený cukrovarský pracovník Josef Tříska, jenž také odmítal, že by z roztloukaných kostí stříkala krev.

Později (13. 5. 1876) Pavlíkovy výklady o původu skvrn na oblečení vyloučili lučební odborníci farmaceut prof. dr. Josef Lerch a prof. dr. August Krell: „Sděluji Vám ještě výsledek chemického vyšetřování,“ obrátil se na obviněného vyšetřující soudce Fritz, „dle kterého zjištěno jest, že na vašem oděvu celém liší se skvrny pocházející ze špíny, pak ale ostatní skvrny na šatstvu, a sice na kabátu, kalhotách, vestě, šále, že pocházejí od krve zcela čerstvé, stříkané, pak že vaše udání ani ohledně toho, že od kosti ty skvrny pochází, ani že pochází od krvácení z nosu na pravdě se nezakládá, an z kosti žádná krev nestříká a při krvácení z nosu krev zcela jinak vypadá a nemohla by býti shledaná v těch místech kde skutečně na vašich šatech nalezená byla. Jest to opět důvodné podezření, když se ostatní okolnosti uváží, že nikdo jiný než vy vraždu na manželích Nerudových jste spáchal, a vybízím vás k upřímnému vyznání, aby se aspoň shledalo, že činu svého litujete.“

Josef Pavlík však trval na svém: „Já jsem nic neudělal, já se k ničemu nepřiznám.“

Nikdo nepochyboval o tom, že motivem pro nelidský čin Josefa Pavlíka byly peníze. Vykládal, že se chce ženit a že do začátku manželství potřebuje alespoň dvacet zlatých. Žádné úspory neměl. Matka ho odmítla, ostatně kde by chudá vdova, u které kromě syna, nedávno propuštěného z donucovací pracovny, žila dcera s dítětem, k němuž se jeho otec neznal. Zmíněný zedník Houda vykládal, jak se od své ženy doslechl, že Pavlíkova matka odmítla synovi půjčit oněch dvacet zlatých na svatbu a odkázala ho na *Kurtisona*.

„A tak si začal brousit sekerku a ožral se, však přece na to brzy usnul,“ vyprávěla prý matka Pavlíková u Houdů. Zakrvácenou obálku, ve které mohlo být několik uloupených zlatek, našel četník Bezděk při domovní prohlídce v bytě Pavlíkových. Něco málo také předal obviněný sestře, která mu na četnickou stanici přinesla čisté prádlo. Nikdo nevěřil, že by peníze pocházely z Pavlíkových úspor.

Obviněnému přitěžovala špatná pověst, kterou měl v Odolené Vodě. Ředitel cukrovaru Emil Veselský považoval Pavlíka od počátku za pachatele: „Co do jeho povahy mohu uvést, že jest velmi potměšilý, odvážlivý a znám jej zevrubně z dřívějších dob, neb předse-
vzal jsem si jej přivésti po požárech zde vzniklých, kde on všeobecně za pachatele považován byl, na jinou cestu, vzal jsem jej do služby jako sloužícího a stál si u mě dobře, dostával úplnou stravu a přišel si na peníze, s kterými však hospodařiti nevěděl, a je propil. Za to dobrodiní, které jsem mu prokázal, vyhrožoval mně a mé manželce, když napilý byl, zabitím vícekrát, takže konečně nucen jsem se vi-
děl jej z mé osobní služby propustiti.“

Podobně hovořil i důchodní Jan Schottek, který v cukrovaru zastával funkci pokladníka: „Co Pavlíka znám, znám jej co člověka

lenivého a ožralého, který se hrubší práci vyhýbá a jen pohodlně živ býti chtěl, a držím ho za člověka každé špatnosti schopného.“

Při dalším výslechu (16. 4.) se vyšetřující soudce zaměřil na časové údaje udávané Pavlíkem. Nesouhlasily s výpověďmi svědků, kteří obviněného zahlédli v osudnou sobotu večer. Adjunkt Fritz se vydal kočárem do Odoleny Vody, pečlivě odkrokoval jednotlivé vzdálenosti a srovnal je s náčrtem, který zhotovil četnický závodčí Pivnička. Sotva přivedli Pavlíka do jeho kanceláře k dalšímu výslechu, ihned vypálil: „Vy jste udal, že jste po osmé hodině od Černých z hostince vyšel a že jste po deváté hodině domů přišel, dálka od hostince Černých až k vašemu bytu obnáší mnou měřená sto sedmdesát kroků, takže byste byl hodinu na těch sto sedmdesát kroků potřeboval.“

Praktikant Schneider zaznamenal Pavlíkovu odpověď.

Já jsem se na hodiny akorád nekoukl a nevím v kolik hodin akorád od Černých jsem vyšel, ono mohlo být i po ½ 9 hodině.

Obviněný zapíral, jak se dalo. Odmítal tvrzení svědkyň, které ho v ten den potkaly:

„Jsou tu však dva lidé, kteří vás viděli k osmé hodině, když jste zase šel od vašeho bytu k stavení pana učitele Nerudy a potkali vás u Kubovicovy stodoly.“

„To jest lež. Já tamto nejdu, nemám tamtady cestu.“

„Ti dva svědkové vás dobře poznali, neb bylo světlo, šel jste, ruce maje pod zástěrou, a pozdravili vás.“

„To jest lež.“

„Byla to děvčata Antošová a Zelenková, která nemají pražádných příčin proti vám falešně udávati, a ta vás pozdravila a vy jste jim ani nepoděkoval.“

„To jsem asi možná zapomněl.“

Ve stejném tónu pokračoval Pavlíkův výslech dál. Vyšetřující soudce nacházel i další mezery v jeho výpovědích. Zcela jinak mluvily jeho matka a sestra. Podle Pavlíka již spaly, ale ony vypovídaly jinak – sestra dokonce tvrdila, že obviňovaný bratr přišel domů o šesté a že potom už nikam neodešel. Matka zase hovořila o deváté hodině. Žádná se však nezmiňovala, že by se Josefu Pavlíkovi spustila krev z nosu, jak udával, když se ho vyšetřující ptal na skvrny, jež se objevily na jeho oblečení, a dokonce snad i v obličejí.

„Svědci souhlasně však tvrdí, že skvrny na vašem obličejí a na rukou shledané nedali na ně dojem krve pocházející snad utřené, nýbrž krve v obličejí stříknuté, a sice tak, jak jeden svědek tvrdí, jako jsou na křížích u našeho spasitele, a jiný tvrdí, že to byly kapky velké jako čočky. Všichni souhlasí však v tom, že to byla krev tekutá stříknutá, ještě lesklá, tedy nedávno v obličej přišla.“

„Já to těm lidem nemůžu zabraňovat, jak si to vysvětlují oni.“

„Na vašem obleku, který jste v neděli ráno na sobě měl a který vám, jak jste sám udal, od četníků odejmut byl, bylo, jak soudní lékaři potvrdili, nalezeno od čepice až na kalhotách a spodních kalhotách známky krve stříknuté, čerstvé,“ pokračoval Arnošt Fritz a Josef Pavlík tvrdošjně odpovídal: „To muselo pocházet od krve z nosu.“

Vyšetřující soudce přicházel se stále novými argumenty, které popíraly Pavlíkova tvrzení. Odborníci i svědci vyvraceli jeho výmlu-

vy, že stopy krve mohly pocházet z kostí, které v cukrovaru roztloukal, ze zabíjačky, při které pomáhal, od krvácení z nosu, po němž se však nenašly nikde stopy. A. Fritz marně dokazoval svému protivníkovi, že peníze, které u něj našli četníci, nemohly pocházet z výplaty, nebo dokonce z úspor. Způsob, jakým byly bankovky poskládané, připomínal puntičkářského učitele Nerudu, což potvrdil i jeho syn. Pavlík popíral, že by snad v minulosti někomu, natož Nerudovi, vyhrožoval: „Já o tom nevím, že bych s ním mívál nějakou mrzutost.“ Podobně se vyslovoval i o dalších obyvatelích Odoleny Vody, s nimiž měl mít spory nebo jimž snad mohl ublížit. Na argumenty vyšetřujícího soudce odpovídal: „Oni lžou,“ nebo případně: „To je všecko lež.“ K ničemu se nepřiznával.

Soudní spravedlnost ale kráčela svou úřední cestou. Vyšetřující soudce odevzdal v zákonné lhůtě výsledky státnímu zastupitelství a přísný vrchní soudní rada Jan Rapp připravil žalobu:

C. k. státní zástupnictví v Praze žaluje na Josefa Pavlíka, 38 roků starého svobodného nádeníka z Vodolky, že dne 8. dubna 1876 večer proti manželům Josefu a Josefě Nerudovým v jejich bytu ve Vodolce v tom úmyslu, aby je usmrtil, zasadiv jim ostrým a ostře hratým nástrojem rány do hlavy takovým způsobem činil, že z toho jejich smrt pošla a že skutek ten zároveň v tom úmyslu spáchal, aby násilným jednáním na sebe převedl cizí movité věci, čímž se dopustil zločinem dokonané

MÁLO DŮSTOJNÁ SMRT TVŮRCE POLKY

vraždy loupežné v §134, §135 č. 2tr. z. na-
značeného a dle §136 z. trestného.

Pro vysvětlení řeči paragrafů je třeba zalistovat v rakouském
trestním zákoníku, platném od 27. května 1852:

Kdo jedná proti člověku v úmyslu, aby ho usmr-
til, takovým způsobem, že z toho nastane smrt
jeho neb některého jiného člověka, dopustí se
zločinu vraždy...

...praví se v §134, o kousek dále nám zákoník vysvětluje, že
v Pavlíkově případě šlo o vraždu loupežnou – §135, odst. 2. O trestu
se hovoří ve zmíněném §136:

Pro každou vraždu dokonanou má nejen vrah sám,
nýbrž i ten, kdo ho snad k ní zjednal nebo
rukou svou vztáhl anebo způsobem činným spo-
lupůsobil, potrestán býti má **smrtí**...

...a poslední slovo je v textu zákoníku zvýrazněno.

Čteme-li dál obžalobu, zjišťujeme, že státní zástupce neměl leh-
kou práci. V roce 1876 neměli vyšetřovatelé mnoho technických
možností k usvědčení pachatele. Otisky prstů jako důkazní pro-
středek používali čeští policejní detektivové teprve od roku 1900
a na počátku dvacátého století byly teprve objeveny charakteristické
krevní skupiny (1903, 1907), jejichž objev na několik let zcela upadl